

פרשת ויקהל-פקודי תשע"ז

משכן ושבט

Sponsored by friends of David Wachs in his memory

לע"נ דוד בן מרדכי שמואל ז"ל

שמות פרק לה

(א) וַיִּקְהַל מֹשֶׁה אֶת כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים אֲשֶׁר צִוָּה יְקֹוֹק לַעֲשׂוֹת אֵתֶם: (ב) שְׁשֵׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִהְיֶה לָּכֶם קֹדֶשׁ שַׁבַּת שַׁבְּתוֹן לִיקְוֹק כָּל הַעֲשֵׂה בּו מְלָאכָה יוּמָת: (ג) לֹא תִבְעֲרוּ אֵשׁ בְּכָל מִשְׁבְּתֵיכֶם בַּיּוֹם הַשַּׁבָּת:

רש"י

(א) ויקהל משה - למחרת יום הכפורים כשירד מן ההר, והוא לשון הפעיל, שאינו אוסף אנשים בידים, אלא הן נאספים על פי דבורו, ותרגומו ואכנש: (ב) ששת ימים - הקדים להם אזהרת שבת לצווי מלאכת המשכן, לומר שאינה דוחה את השבת: (ג) לא תבערו אש - יש מרבותינו אומרים הבערה ללאו יצאת, ויש אומרים לחלק יצאת:

רמב"ן

(א) ויקהל משה את כל עדת בני ישראל - יכלול "כל עדת בני ישראל" האנשים והנשים, כי כלם התנדבו במלאכת המשכן. והנה משה אחר שצוה לאהרן והנשיאים וכל בני ישראל האנשים כל אשר דבר ה' אתו בהר סיני אחרי שבור הלוחות, ונתן על פניו המסוה, חזר וצוה והקהילו אליו כל העדה אנשים ונשים. ויתכן שהיה זה ביום מחרת רדתו. ואמר לכולם ענין המשכן אשר נצטוה בו מתחלה קודם שבור הלוחות, כי כיון שנתרצה להם הקדוש ברוך הוא ונתן לו הלוחות שניות וזכר עמו ברית חדשה שילך השם בקרבם, הנה חזרו לקדמותם ולאהבת כלולותם, ובידוע שתהיה שכינתו בתוכם כענין שצוהו תחלה, כמו שאמר (לעיל כה ח) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, ולכן צוה אותם משה עתה בכל מה שנצטוה מתחלה: (ב) אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם. ששת ימים תעשה מלאכה - אמר "אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות" על מלאכת המשכן וכל כליו וכל עבודתו. והקדים השבת לאמר כי ששת ימים תעשה מלאכת אלה הדברים ולא ביום השביעי שהוא קדש לה'. ומכאן שאין מלאכת המשכן דוחה שבת, ולא ממדרש אך, כמו שפרשתי בסדר כי תשא (לעיל לא ג):

שמות פרק כד

(טו) וַיַּעַל מֹשֶׁה אֶל הָהָר וַיְכַסּוּ הָעָנָן אֶת הָהָר: (טז) וַיִּשְׁכַּן כְּבוֹד יְקֹוֹק עַל הָרֹסֵי הַהָר וַיְכַסְּהוּ הָעָנָן שְׁשֵׁת יָמִים וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִתּוֹךְ הָעָנָן: (יז) וַיִּמְרָא אֶת כְּבוֹד יְקֹוֹק כְּאֵשׁ אֲכָלֶת בְּרָאשׁ הָהָר לְעֵינֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל:

רש"י

(טז) ויכסוהו הענן - רבותינו חולקין בדבר. יש מהם אומרים אלו ששה ימים שמראש חודש עד עצרת יום מתן תורה: ויכסוהו הענן - לה: ויקרא אל משה ביום השביעי - לומר עשרת הדברות, ומשה וכל בני ישראל עומדים, אלא שחלק הכתוב כבוד למשה, ויש אומרים ויכסוהו הענן למשה ששה ימים לאחר עשרת הדברות, והם היו בתחלת ארבעים יום שעלה משה לקבל הלוחות, ולמדך, שכל הנכנס למחנה שכינה טעון פרישה ששה ימים:

שמות פרק כה

(ח) וַעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשֹׁכְנֵתִי בְּתוֹכָם: (ט) כָּל אֲשֶׁר אָנֹכִי מְרָאָה אוֹתְךָ אֶת תְּבִנֹתַי הַמְשֻׁפָּן וְאֶת תְּבִנֹתַי כָּל פְּלִי וְכֵן תַּעֲשׂוּ:

רש"י

(ח) ועשו לי מקדש - ועשו לשמי בית קדושה: (ט) ככל אשר אני מראה אותך - כאן את תבנית המשכן. המקרא הזה מחובר למקרא שלמעלה הימנו ועשו לי מקדש ככל אשר אני מראה אותך: וכן תעשו - לדורות אם יאבד אחד מן הכלים או כשתעשו לי כלי בית עולמים, כגון שולחנות ומנורות וכיורות ומכונות שעשה שלמה, כתבנית אלו תעשו אותם. ואם לא היה המקרא מחובר למעלה הימנו, לא היה לו לכתוב וכן תעשו אלא כן תעשו, והיה מדבר על עשיית אהל מועד וכליו:

רמב"ן

(ט) וכן תעשו - לדורות אם יאבד אחד מן הכלים או כשתעשו כלי בית עולמים כגון שולחנות ומנורות וכיורות ומכונות שעשה שלמה כתבנית אלו תעשו אותם. ואם לא יהיה המקרא מחובר למעלה הימנו לא היה לו לכתוב וכן תעשו, אלא כן תעשו, והיה מדבר על עשיית אהל מועד וכליו. לשון רש"י. ולא ידעתי שיהיה זה אמת שיתחייב שלמה לעשות כלי בית עולמים כתבנית אלו, ומזבח הנחשת עשה שלמה עשרים אמה ארך ועשרים רחב (דהיי"ב ד א): ור"א אמר וכן תעשו הכלים, כי בתחלה אמר ועשו לי מקדש. ועל דרך הפשט אין צורך לכל זה, אבל בא הכפל לחזק וזרוז, אמר ועשו לי מקדש, בית וכלים כמקדש מלך ובית ממלכה (עמוס ז ג), ושכנתי בתוכם, בבית ובכסא הכבוד אשר יעשו לי שם, ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן הזה אשר אמרתי שאשכון בו בתוכם ואת תבנית כל כליו. וכפל וכן תעשו כולכם בזריזות וחריצות, והוא כהכפל ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה' את משה כן עשו (להלן לט לב), כי מפני שהיא צואה אמר וכן תעשו:

רשב"ם

(ח) מקדש - לשון מועד, שאתקדש ואזדמן אליהם לדבר מתוכו, כדכתי' ונועדתי שמה לבני ישראל: (ט) ככל אשר אני מראה - ככל הדמויות של כלים ושל בניינים הראה לו ממש הק' למשה, כמו שמצינו ביחזקאל בבנין ב' שהראהו בבבל [במראות אלהים וגם בדיבור הראה לו ופי' לו כמה שכת'. וכן מוכיח לפנינו ככל אשר אתה מראה בהר. אם בדיבור לבד, היה אומר אשר אתה מראה, למה הוצרך לומר בהר:

שמות פרק כו פסוק ל

וַיִּקְהַל מֹשֶׁה אֶת הַמִּשְׁפָּחָה כְּמִשְׁפַּחַטוֹ אֲשֶׁר הָרְאִיתָ בְּהָרִ:

שמות פרק לט

(לב) וַתִּכַּל כָּל עֲבֹדַת מִשְׁכַּן אֱהֶל מוֹעֵד וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְקֹנֵק אֶת מֹשֶׁה בְּן עֲשׂוֹ: פ (לג) וַיָּבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה אֶת הָאֱהֶל וְאֶת כָּל פְּלִי קַרְסָיו קַרְשָׁיו בְּרִיחוֹ בְּרִיחָיו וְעִמְדָיו וְאֲדָנָיו: (לד) וְאֶת מִכְסֵה עוֹרֹת הָאֵילִם הַמְאֻדָּמִים וְאֶת מִכְסֵה עֹרֹת הַתְּחָשִׁים וְאֶת פְּרֹכֶת הַמָּסָךְ: ... (מב) כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְקֹנֵק אֶת מֹשֶׁה בְּן עֲשׂוֹ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל הָעֲבֹדָה: (מג) וַיֵּרָא מֹשֶׁה אֶת כָּל הַמְּלָאכָה וַהֲנִיחָה עֲשׂוֹ אֶתֶּה כְּאֲשֶׁר צִוָּה יְקֹנֵק בְּן עֲשׂוֹ וַיְבָרֵךְ אֹתָם מֹשֶׁה:

רש"י

(לב) **ויעשו בני ישראל** - את המלאכה ככל אשר צוה ה' וגו': (לג) **ויביאו את המשכן וגו'** - שלא היו יכולין להקימו, ולפי שלא עשה משה שום מלאכה במשכן, הניח לו הקדוש ברוך הוא הקמתו, שלא היה יכול להקימו שום אדם מחמת כובד הקרשים, שאין כח באדם לזקפן, ומשה העמידו. אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא איך אפשר הקמתו על ידי אדם, אמר לו עסוק אתה בידך נראה כמקימו, והוא נזקף וקם מאליו, וזהו שנאמר (שמות מ יז) הוקם המשכן, הוקם מאליו. מדרש רבי תנחומא: (מג) **ויברך אותם משה** - אמר להם יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם, (תהלים צ יז) ויהי נועם ה' אלהינו עלינו ומעשה ידינו וגו', והוא אחד מאחד עשר מזמורים שבתפלה למשה:

רמב"ל

(מב) **וטעם כן עשו בני ישראל את כל העבודה** - כל מלאכת המשכן, ויקראנה עבודה לומר כי עשו אותה לעבודת השם הנכבד, כענין ועבדתם את ה' אלהיכם (לעיל כג כה), ואותו תעבודו (דברים יג ה). ויתכן שיאמר בכאן כל העבודה על הכלים, כלשון שאמר (לעיל פסוק מ) את כל כלי עבודת המשכן, והזכיר תחלה הכלים לאמר כי אפילו בכלים נזהרו ועשו כמצוה בהם, ואחרי כן הזכיר וירא משה את כל המלאכה:

שמות פרק מ

(לג) וַיִּקֶם אֶת הַחֹצֵר סָבִיב לַמִּשְׁכָּן וְלַמִּזְבֵּחַ וַיִּתֵּן אֶת מִסְדָּה שְׁעַר הַחֹצֵר וַיְכַל מֹשֶׁה אֶת הַמְּלָאכָה: פ (לד) וַיִּכַּס הָעֵנָן אֶת אֱהֶל מוֹעֵד וַיִּבְרָד יְקֹנֵק מְלֵא אֶת הַמִּשְׁכָּן:

רמב"ל

(לד) **ויכס הענן את אהל מועד** - אמר כי הענן יכסה את האהל מכל צד והוא מכוסה וטמון בו. **וכבוד ה' מלא את המשכן** - כי תוכו מלא הכבוד, כי הכבוד שוכן בתוך הענן תוך המשכן, כענין שנאמר בהר סיני (לעיל כ יח) אל הערפל אשר שם האלהים. ואמר כי לא יכול משה לבא אל אהל מועד אפילו אל הפתח, מפני שהיה הענן מכסה אותו ולא היה רשאי לבא בתוך הענן. ועוד, כי המשכן מלא כבוד ה' ואיך יכנס בו. והטעם, שלא יבא שם בלא רשות, אבל יקרא אותו ויבא בתוך הענן כאשר עשה בהר סיני ויקרא אל משה ביום השביעי מתוך הענן (לעיל כד טז), ואמר ויבא משה בתוך הענן (שם יח). ועל דרך הפשט, בעבור שנאמר וידבר ה' אליו מאהל מועד (ויקרא א א) לא נכנס משה למשכן, אבל קרא אותו מאהל מועד ועמד פתח אהל מועד וידבר אליו: ורבותינו אמרו (ת"כ פתיחתא ח) כתוב אחד אומר ולא יכול משה לבא אל אהל מועד, וכתוב אחר אומר ובבוא משה אל אהל מועד (במדבר ז פט), הכריע כי שכן עליו הענן. כי לדעתם ובבוא משה אל אהל מועד, שיבא שם בלא קריאה מדעתו, או מפני שאמר שם וישמע את הקול מדבר אליו מעל הכפורת נראה להם שהיה משה עומד בתוך האהל לפני הכפרת, וכל עת היות כבוד השם מלא את המשכן לא נכנס משה בתוכו. ולכך יאמרו שהיה זה לאחר שנסתלק הענן, כלומר שנסתלק מלכסות כל האהל ואין הכבוד מלא את המשכן, כי לא היה זה רק ביום השמיני ברדת שם הכבוד. והקריאה שאמר ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד, על דעתם קודם לכן היתה, כאשר פירשתי למעלה (בפסוק ב). ויתכן שהכתוב שיאמר פעם אחרת וכבוד ה' מלא את המשכן ירמוז אל הכבוד השוכן בקרבו: